

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези VIII Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(14-15 жовтня 2022 р.)**

1 том

ОДЕСА 2022

4. Stanislavskyy K. (1954). Zibr.tv.u 8 t.,t.1. <https://avidreaders.ru/book/rezhissura-i-akterskoe-masterstvo-izbrannye-raboty.html>
5. Tarasov N. (2005) Tarasov N. Klasychnyy tanets. <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/tarasov-shkola-klasychnogo-tancyu.pdf>

Дун ХАО

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

Науковий керівник О. Горожанкіна

*кандидат педагогічних наук, доцент
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО- ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі формування музично-ціннісних орієнтацій в учнів підліткового віку. Визначено основні педагогічні умови, виконання яких забезпечить повноцінний духовно-ціннісний розвиток учнів в процесі навчання в позашкільному закладі мистецької освіти.*

***Ключові слова:** цінності, ціннісні орієнтації, заклади мистецької освіти.*

***Abstract.** The article is devoted to the problems in formation of the musical and value orientations for teenagers. The main pedagogical conditions have been defined, the fulfillment of which will ensure the full-fledged spiritual and value development of students in the process of studying in an extracurricular art education institution.*

***Keywords:** values, value orientations, art education institutions.*

Вирішення проблем формування ціннісних орієнтацій особистості у всі часи привертало увагу провідних вчених, представників різних наукових галузей й сьогодні не втрачає своє актуальності. В період війни, глобальних конфліктів та світових перетворень визначення духовно-ціннісних детермінант у формуванні духовної культури сучасної молоді набуває особливої значущості й має бути спрямовано на оволодіння нею справжніми загальнолюдськими і національними цінностями та створення на їх основі власних ціннісних орієнтацій.

Актуальність означеної проблеми висвітлено в Законах України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Концепціях національного виховання, позашкільної освіти та виховання, Концепції «Нова українська школа», в якій зазначено, що навіть «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей» (Концепція «Нова українська школа», 2016).

Одним із ефективних та дієвих засобів формування духовно багатой і ціннісно-зорієнтованої особистості є музичне мистецтво. Однак сьогодні спостерігається певна асинхронність векторів у музично-ціннісних орієнтаціях сучасної молоді: з одного боку, слід зазначити на спалах патріотизму в молодих українців, прояв інтересу до національної культури, з другого ж боку, в значній кількості дітей і підлітків не спадає інтерес до масового мистецтва та антицінностей, які представлені низькопробними і беззмістовними творами музичного мистецтва, завдяки яким руйнуються моральні та духовні цінності особистості а також її художньо-естетичний смак.

Особливо гостро постають проблеми формування музично-ціннісних орієнтацій в підлітковому віці, оскільки цей вік є перехідним і від того яким саме цінностям надає перевагу молода людина у віці одинадцяти-тринадцяти років залежить завтра її майбутнє, а згодом і майбутнє її країни.

Враховуючи значущість означеної проблеми **метою статті** було передбачено схарактеризувати педагогічні умови формування музично-ціннісних орієнтацій в учнів підліткового віку в процесі навчання в позашкільних закладах мистецької освіти.

Дослідження різноманітних аспектів ціннісної проблематики привертали увагу С. Анісімова, І. Беха, Є. Бистрицького, М. Боришевського, Б. Додонова, Я. Коменського, Г. Лотце, Й. Песталоцці, А. Макаренка, А. Маслоу, В. Москаленка, О. Олексюк, К. Роджерса, В. Тугарінова, Н. Свещинської, В. Сухомлинського, Т. Фурсенко та інших.

Питання ціннісних орієнтацій розглядаються вченими через поняття «цінність» (від. грец. аксіос), які надають існуванню людини та суспільства певний сенс та «є опосередкованим культурою еталоном належного в досягненні потреб» (Енциклопедія освіти, 2008, с. 992); виступають регулятором життєдіяльності людини, за яким, на думку І. Беха, визначається зміст об'єктивної дійсності, що охоплює зовнішній для людини світ і, власне, людину у всіх її об'єктивних характеристиках (Бех, 2003). Ціннісні орієнтації формуються в процесі набуття соціального досвіду, виявляються в цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах та інших проявах особистості (Словарь практического психолога, 1997, с. 373).

На думку Н. Свещинської ціннісні орієнтації «діють як відносно стійка

система цінностей, що виражається у здатності суб'єкта до цілісного переживання, усвідомлення явища або предмета та здатності до здійснення вибіркової оцінної діяльності» (Свещинська, 2005, с. 39). Музично-ціннісні орієнтації підлітків Т. Фурсенко розглядає як систему аксіологічних установок особистості, змістом якої є музично-естетичні потреби та інтереси підлітків, а також їхня спроможність образно сприймати та оцінювати твори музичного мистецтва (Фурсенко, 2005).

В нашому дослідженні поняття «музично-ціннісні орієнтації підлітків» визначено, як соціально-психологічний феномен що характеризує потреби та інтереси особистості в галузі музичного мистецтва та передбачає активність її пізнавально-аналітичної та творчо-виконавської діяльності в процесі навчання в закладі позашкільної мистецької освіти.

Результативність навчального процесу залежить від ефективних педагогічних умов, за яких цей процес відбувається. Нагадаємо, що поняття «умова» як філософська категорія характеризується як тотожне поняттям «середовище», «обставина», тобто умовою є «обставина, від якої що-небудь залежить»; середовище перебування, існування без якого неможливо; обстановка, в якій відбувається той чи інший процес (Философский энциклопедический словарь, 2000, с. 98). Ми розглядаємо педагогічні умови формування музично-ціннісних орієнтацій в учнів підліткового віку в позашкільних закладах мистецької освіти як цілеспрямовано створені обставини мистецького освітнього процесу за якими забезпечується його результативність. Такими педагогічними умовами було визначено: впровадження особистісно орієнтованого підходу до виховання підлітків в процесі навчання в мистецькій школі; створення художньо-естетичного середовища в закладі позашкільної мистецької освіти; досягнення діалогової взаємодії між учням і вчителем в процесі урочної та позаурочної діяльності в закладі мистецької освіти.

Визначення першої педагогічної умови зумовлено твердженням вчених (І. Бех, Г. Костюк, С. Рубінштейн та ін.) про те, що якщо особистість формується в діяльності, рівень її розвитку слід визначати в процесі аналізу такої діяльності. Особистісно орієнтований виховний процес, на думку І. Бека – це повноцінне емоційно насичене й суспільно значуще, сумісне, творче життя педагога і вихованців, яке відповідає їхнім соціогенним потребам» (Бех, 2003, с. 14). Організація освітнього процесу в позашкільному закладі мистецької освіти передбачає орієнтацію на особистість учня, врахування його індивідуально-психологічних, музичних здібностей, індивідуального досвіду (когнітивного, операційного, аксіологічного) та забезпечується відповідними методами, засобами і формами навчання (індивідуальною, диференційовано-індивідуальною, диференційовано-груповою, індивідуально-груповою).

Другою педагогічною умовою визначено *створення художньо-естетичного середовища в закладі позашкільної мистецької освіти*. Питанням створення естетичного середовища у закладах шкільної та позашкільної освіти присвячено роботи Я. Коменського, І. Песталоцці, К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Богуш, Лань Сіньцзюнь, Лі Лань, О. Щолокової та ін. Змістовий аспект художньо-естетичного середовища, на думку А. Богуш, складають художньо-естетичний стиль навчального закладу, педагогічний стиль викладацького колективу і колективу вихованців, педагогічна культура освітнього закладу (Богуш, 2021). Даною умовою передбачено теза про те, що позашкільний заклад мистецької освіти має бути осередком культури і тісно співпрацювати з загальноосвітніми школами, бібліотеками, музеями, театрами, самодіяльними колективами, іншими закладами культури, сприяти залученню молоді до навчання музичному мистецтву шляхом проведення музично-просвітницької роботи, впровадження інформаційних комунікативних технологій, завдяки чому значно полегшується процес ознайомлення та сприйняття молоддю значної кількості різностильових та різножанрових музичних творів. Реалізація даної педагогічної умови передбачала створення «Філармонії школяра», в рамках роботи якої проводилися музично-просвітницькі заходи з тематики світової та української музики, за участі учнів та вчителів мистецької школи та учнів загальноосвітніх шкіл, які були слухачами таких заходів як *от лекції*: «Шляхами творчого життя Ф.Мендельсона», *лекції-концерти* «Романтизм у мистецтві та музиці на прикладі творчості композиторів – романтиків», «Джаз і не тільки», «Музична подорож в країну танців»; *концерти*: концерт ансамблевої музики «Від двох до восьми», концерт учнів фортепіанного відділу «Від класики до джазу».

Третя педагогічна умова – *досягнення діалогової взаємодії між учнем і вчителем в процесі урочної та позаурочної діяльності в закладі мистецької освіти*. Як форму спільної навчальної діяльності, що проявляється у співробітництві та характеризується взаєморозумінням і взаємопроникненням у духовний світ один одного, визначає навчальну взаємодію С. Гончаренко (Гончаренко, 1997). Йому суголосна думка Г. Падалки, за якої зміст діалогової взаємодії вчителя і учнів полягає в «обміні думками, художніми ідеями, оцінювальними підходами до мистецтва» (Падалка, 2008), що має важливе значення в аспекті дослідження формування музично-ціннісних орієнтацій підлітків. Умови діалогової взаємодії дозволяють дитині почувати себе розкуто і впевнено, відверто висловлювати власну думку, розмірковувати і дискутувати, прагнути до самовдосконалення та активної музично-виконавської діяльності.

Отже, підсумовуючи результати дослідження, слід зазначити, що ефективність процесу формування музично-ціннісних орієнтацій учнів

підліткового віку в процесі навчання в закладах позашкільної мистецької освіти залежить лише від комплексного застосування визначених педагогічних умов з урахуванням відповідних форм і методів роботи.

Література:

1. Бех І. Д. (2003). *Виховання особистості* : у 2 кн. Кн.2. Київ : Либідь, 2003.
2. Богуш, А.М. (2021). *Дитинство у ціннісному вимірі*. Вісник Національної академії педагогічних наук України. Т.3, №2. С. 1-5.
3. Гончаренко, С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997.
4. Енциклопедія освіти (2008). Київ : Юрінком Інтер.
5. *Концепція Нової української школи*. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2365/Konceptija_Nova_ukrainska_shkola_MON_2016_Pedrada.pdf (дата звернення 13.06.2022).
6. Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. Київ: Освіта України, 2008.
7. Свещинська, Н.В. (2005). *Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів засобами сучасної фортепіанної музики*. (Автореф. канд.пед.наук). Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград.
8. Словарь практического психолога (1997). Минск : Современное слово.
9. Філософський енциклопедичний словник (2002). Київ: Абрис.
10. Фурсенко, Т.Ф. (2009). *Музична культура як фактор формування ціннісних орієнтацій підлітків*: монографія. Ялта: РВНЗ «Крим. гуманіт. ун-т».

Діана КУЧЕРЕНКО

*здобувачка другого (магістерського) рівню вищої освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

Науковий керівник І. Хмелевська
кандидат педагогічних наук

*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ПЕРФОМАНС ЯК ХУДОЖНЯ ФОРМА ВТІЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У МИСТЕЦТВІ

***Анотація.** У дослідженні хореографічний перформанс розглядається як новітня художня форма, концептуальні основи, методологія та естетика якої утілюють глобалізаційні тенденції та європейські цінності, як-от: плюралізм*